

SOMLYÓDYNÉ PFEIL EDIT

Reflexiók nagyvárosaink elszalasztott felzárkózási lehetőségére az elmúlt tíz év tükrében

*Reflections on the missed opportunity for the
Hungarian large cities to catch up over the past
ten years*

SZERZŐ:

SOMLYÓDYNÉ PFEIL EDIT, egyetemi tanár, Széchenyi István Egyetem
Albert Kázmér Mosonmagyaróvári Kar Területi Tudományi és Vidékfej-
lesztési Tanszék, somlyody.edit@sze.hu, ORCID: 0000-0003-3372-4082

JEL kód: R58

Kulcsszavak: nagyváros • funkcionális városi térség • várospolitika
• integrált területi beruházás

Absztrakt: Az emlékező írás Rechnitzer Jánosnak a Nagyvárosok a magyar területi politikában és a területfejlesztésben a rendszerváltástól napjainkig című cikkének néhány gondolatára reflektál. Azaz a nemzetközi városhierarchia harmadik szintjén elhelyezkedő hazai nagyvárosokra irányult fejlesztéspolitikát veszi górcső alá, amely városok nemzetközi láthatóságának megteremtése és Budapesthez képesti ellensúly szerepbe helyezése hosszú múltra visszatekintő célkitűzés. A tanulmány a közpolitikai elemzés és a nemzetközi összehasonlítás módszerével veszi sorra a megyei jogú városok kiemelt fejlesztése érdemi eredményei elmaradásának okait. Az EU regionális és várospolitikájának kontextusában a tanulmány arra a következtetésre jut, hogy mindenekelőtt a várostérségi szemlélet és a hálózatalapú fejlesztések, azaz az elemek közötti kapcsolatok negligálásának döntő szerepe lehet a kellő gazdasági potenciált felmutatni nem tudó, határon átnyúló kapcsolatok és a nemzetközi láthatóság híján maradó nagyvárosállomány stagnálásában.

AUTHOR:

EDIT SOMLYÓDYNÉ PFEIL, University Professor, Széchenyi István University Faculty of Agricultural and Food Sciences Department of Regional Science and Rural Development, somlyody.edit@sze.hu, ORCID: 0000-0003-3372-4082

JEL code: R58

*Keywords: large city • functional urban area • urban policy
• integrated territorial investment*

***Abstract:** This commemorative article is a reflection on some of the thoughts expressed in János Rechnittzer's article entitled "Territorial politics and development of major cities in Hungary from the transition to the present day". The paper scrutinizes the development policy aimed at domestic large cities located on the third level of the international city hierarchy, whose international visibility and counterbalance to Budapest is a long-standing objective. Using the method of public policy analysis and international comparison, the study examines the reasons for the lack of meaningful results in the priority development of cities with county status. In the context of the EU's regional and urban policy, the study concludes that, above all, the functional urban area approach and network-based developments, i.e. neglecting the connections between the elements, can play a decisive role in the stagnation of the large cities' network that cannot show sufficient economic potential, remains without cross-border connections and international visibility.*

BEVEZETÉS

Rechnittzer János kiemelkedően gazdag és sokszínű tudományos munkásságának egyik fő vonalát a magyar városhálózat elemzése képezte. 2019-ben írott tanulmánya (Rechnittzer, 2019) a magyar nagyváros fogalom tartalmával, a városrendszer ezen elemeinek a területi politikában elfoglalt kitüntetett helyével és a rendszerváltás óta változó pozíciójával foglalkozik. Mint a szerző megállapítja, a fejlődés differenciáltan érintette e város csoportot, noha a rendszerváltás utáni három évtized alatt számos fejlesztési program célolta azt. A cikk központi kérdésévé a megyei rangot birtokló városok hálózatalakító szerepének vizsgálata emelkedett, melyek feltételezeten az erőforrások áramlásának és a tömörített funkcióknak köszönhetően csomópontokként viselkednek. Bár a tanulmány témaválasztásán kívülre helyezi Budapestet, tagadhatatlan, hogy a nagyvároshálózat helyzetét alapvetően meghatározza a magyar fővárososhoz való viszonya. Ugyanis az utóbbit nagyságrendje, gazdasági szerepköre, intézményrendszere stb. mind egyedivé, pontosabban kivételezetté teszi a városhálózaton belül, amit fokoz a magyar politikai intézményrendszer centralizáltsága és a kudarcot vallott decentralizációs kísérletek (Rechnittzer, 2019). Ezért a továbbiakban cikkünk a hazai várospolitikára néhány olyan elemre világít rá, amelyek azzal a körülménnyel vannak összefüggésben, hogy nemzetközi kontextusban a városhierarchia harmadik

szintjén elhelyezkedő magyar városokat érintően nem sikerült elérni, mert nem volt arra vonatkozó akarat, hogy az ország monocentrikus térstruktúrája fellazuljon és Budapesttel szembeni ellenpólust képező nagyvároshálózattá formálódjon legalább az az öt nagyváros, amelyeket a területpolitika 1971 óta azonosít (Beluszky, 2018). Sem a rendszerváltozás előtt, sem azóta nem tapasztalható lényeges elmozdulás a nagyvárosok hatalmi és gazdasági központtá alakulásában, sőt az utóbbi évek kutatásai arra hívják fel figyelmünket, hogy a megyeszékhelyek térszervező funkciója inkább gyengült, semmint erősödött volna (Rechnitzer – Berkes, 2021). Így azok a várokozások sem teljesültek, amelyek a hazai településhálózatban az öt régióközpont (Debrecen, Győr, Miskolc, Pécs, Szeged) nemzetközi hálózati szereplővé válását forszírozták, majd a 2000-es évek közepétől, a NUTS2-es régiók szintjén társzközponti szerepre érdemes Veszprémet és Székesfehérvárt is beleértve (Faragó, 2008; Salamin et al., 2006). A megfogalmazott tudományos koncepciók nem hagytak kétséget a felől, hogy a városközpontok és vidékük funkcionális városi térségekénti kezelése mentén lehet csak eredményes a területpolitika (Faragó, 2008).

Összefüggésben az elmaradt „decentralizációval”, azzal a sajnálatos ténnyel is szembe-sülnünk kell, hogy az országhatárhoz közel elhelyezkedő regionális központjaink határon átnyúló funkcionális térséggé szerveződéséről az országos fejlesztési dokumentumokban időről időre megjelent víziókkal szemben (OTK, 2005; OFTK, 2014), a vonzásviszonyokban és a gazdasági hatásokban inkább fordított fejlődési irány tapasztalható. Erre utal az új növekedési pályára állt olyan nagyvárosoknak, mint Kassának, Nagyváradnak, Temesvárnak a magyar nagyvárosokra gyakorolt határon átsugárzó hatása (Szegvári, 2021).

AZ ELMÚLT ÉVTIZED NAGYVÁROSOKAT CÉLZÓ BEAVATKOZÁSAINAK NÉHÁNY ÖSSZEFÜGGÉSE

Rechnitzer professzor műve (2019:11.) elméleti megközelítésben funkcionális szempontból kísérletet tett a magyar városhálózat szervezőközpontjainak rendszerbe foglalására, ami négy szint elkülönítését eredményezte úgy, mint a regionális központok, a nagyvárosok, a megyeszékhelyek kategóriáját, valamint a tanulmány megírása óta két újabb taggal kibővült (Baja, Esztergom) ún. további megyei jogú városok csoportját. Összességében a megyei státusú városok osztályozásáról volt szó, amelyek között a „nagyvárosok” elnevezéssel a százezer fős népességi küszöböt átlépett városokat jelölte (Kecskemét, Nyíregyháza és Székesfehérvár), melyek közül az utóbbinak a népességszáma a 2022-es népszámlálási adatok szerint máris visszaesett 95 ezer fő környékére. S mint látni fogjuk, sajnálatos módon az utóbbi évtized területpolitikája nem igazolta vissza a javasolt fogalmi differenciálást, sőt még a regionális központok fejlesztése sem vált prioritássá az ország egészének javára.

Ahogy Rechnitzer (2019) is hangsúlyozta, nagyvárosainkkal összefüggésben kiemelt jelentősége van az általuk betöltött gazdasági és versenyképességi szerepkörnek, továbbá a kutatás-fejlesztési és innovációs funkcióknak, melyeket regionális léptékben szükséges teljesíteniük. Ezért is jellemző, hogy a magasan fejlett államok központi kormányai a válságidőszakokra rendszerint akként reagálnak, hogy szélesebb felhatalmazást adnak nagyvárosi térségeik számára az önálló cselekvésre, stratégiaalkotásra és annak pénzügyi megvalósítására (Somlyódy né Pfeil, 2019). Mint ismert, hazánkban az ezzel ellentétes erős centra-

lizációknak köszönhetően a nagyvárosok autonómiája 2011 után megrendült, feladataik és erőforrásaik, valamint következményeként mozgásterük és kormányzókéességük megfogyatkozott. A döntéshozó talán a legnagyobb hibát azzal követte el, hogy a megyei jogú városok és a kistéleplések között kompetencia tekintetében nem tett különbséget, gazdaságfejlesztési szempontból stratégiai jelentőségű feladatokról fosztotta meg őket. Versenyképességet csökkentő tényezőkről beszélhetünk, amit tovább ront, hogy tervezési-fejlesztési felhatalmazást a szuburbanizációval és agglomerálódással jellemzett nagyvárosok is csak saját közigazgatási területük felett birtokolnak, nem koordinálhatják a funkcionális gazdasági térség szempontjából lényeges szolgáltatásokat, fejlesztéseket, ami az üzleti környezet iránt támasztott gazdasági igények kielégítését akadályozhatja. Nálunk a döntéshozás a gazdaságfejlesztésről és az ahhoz szorosan kapcsolódó infrastruktúrafejlesztésről a központi állam kiváltságává vált (lásd nemzetgazdasági szempontból kiemelt beruházások), a helyhatóságok felhatalmazása gazdaságszervezésre korlátozódik (lásd Möt. 23.§ (1) bek. 15.).

Valószínűsítjük, hogy a hazai nagyvárosok fejlődési potenciálján tovább rontott a szubnacionális szint 2011-ben bevezetett modellje, miszerint a vármegyei önkormányzatok sokcélú autonóm entitásokból a terület- és vidékfejlesztésre, illetve területi tervezésre korlátozott, kvázi monofunkciójú, súlytalan igazgatási szervekké váltak. A vármegyék széles közszolgáltató kompetenciájának és vele intézményrendszerüknek a centralizációja, adminisztratív és pénzügyi kapacitásainak, egyúttal vagyonelemeinek elvonása a területi szint kormányzó képességének kiüresedését eredményezte, ami hátrányosan érinti a megyei joggal rendelkező nagyvárosokat is. Lévéen a korábbi megyei önkormányzati apparátusok, intézmények jelentős része szintén a megyeszékhelyeken összpontosult.

Egyet lehet érteni Rechnitzer Jánossal (2019:21.) abban, hogy mindezek után a megyei jogú városok a vármegyéktől és valójában vonzáskörzetük, azaz a velük szimbiózisban élő vidéküktől független fejlesztések központjaivá váltak. Azonban ez a nemkívánatos helyzet nem csak a 2012–2016 közötti időszakot karakterizálta, hanem folytatódott a 2014–2020 közötti programozási időszakra elfogadott Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Konceptió (OFTK, 2014) céljaival ellentétben megvalósított „Modern városok program” (továbbiakban MVP) egésze során is. Azt az optimista következtetést is cáfolják az említett grandiózus fejlesztési program kilenc évének történései, hogy az a megyei jogú városok térségeinek fellendítéséhez hozzá tudott volna járulni. Ez az a pont, ahol a MVP teljes mértékben elszakadt az OFTK célrendszerétől és a városokat többségükben pontszerű képződményekként, kétoldalú kormány-városi önkormányzat közötti elszigetelt fejlesztési megállapodások és beruházások alanyaivá tette. Ezzel nem vonjuk kétségbe, hogy a megyei jogú városok elfogadták az alapul szolgáló új integrált településfejlesztési stratégiájukat, azonban azok érvényessége megállt a városok közigazgatási határainál (vö. Kecskemét ITS 2017:409). Problémaként azonosítható, hogy hazai vonatkozásban a program tervezési fázisában egyáltalán nem került terítékre a megyei jogú városok vonzáskörzeteinek lehatárolása, és esetükben nem történt hivatkozás a KSH által regisztrált településegységekre, agglomerációkra avagy a nagyvárosok és térségük együttműködési szervezésére sem. Ennek egyszerű oka volt, az adott uniós tervezési időszakban a megyei jogú városokon kívüli valamennyi településnek a tervezéséért és fejlesztéséért a vármegyék váltak felelőseivé, ami nem kívánatos leválasztását jelentette a megyei jogú városoknak a vonzáskörzetükről (Somlyódy Péter, 2019). Ez az eljárás visszamutat arra a rendszerváltás óta elfoglalt hivatalos terü-

letropolitikai szemléletre, mely a város és térsége társadalmi-gazdasági szimbiózisban élését nem ismeri el, ezért a városi térségeket izolált önkormányzatok halmazának tekinti.

Álláspontunk szerint ez a megközelítés pedig pregnánsan visszaüt az egyre növekvő belső területi egyenlőtlenségekben, egyes megyék huzamosabb ideje zajló számottevő népességvesztésében. Holott a nagyvárosi településegységekhez, agglomerációkhoz tartozó településszám a KSH 2014-ben elvégzett lehatárolásához képest a 2022. évi statisztikai adatokra figyelemmel az esetek többségében (Tóth, 2024) bővült. Miután a transzverzális közötti kapcsolatok kiépítése elmaradt, Budapest szerepe kedvezőtlenül tovább erősödött. Ráadásul a fővárosba ingázók 13%-a megyei jogú városokból érkezett az ott elérhető magasabb jövedelmek miatt, ami aláhúzza, hogy az ország térszerkezete benne ragadt az egyközpontúságban (Tóth, 2024). Ezt tetézte, hogy Budapest adta az ország gazdasági erejének 46,2%-át, míg az összes nagyvárosi települési koncentráció csak az ország népességéből való részesedésével arányos gazdasági erőt tudott felmutatni (Tóth, 2024:367).

E tények megerősítik azon ismeretünket, hogy adott nemzetgazdaság versenyképessége nagyvárosai versenyképességétől függ és nem fordítva (Enyedi, 2016). Ezért vélelmezhető, hogy a bemutatott várospolitika párosulva az egy központból irányított gazdaságpolitikával közrejárhatott annak a kedvezőtlen növekedési adatnak a megszületésében, mely szerint 2022-ben az egy főre jutó GDP (vásárlóerő-paritáson számolva) tekintetében Románia megelőzte hazánkat (Csiki, 2023).

Mindeközben a „Modern városok program” jóvoltából elért eredményekről egyelőre nem áll rendelkezésre központi szerv által elkészített vagy megrendelt értékelés. Ennek magyarázata minden valószínűség szerint azon az ellentmondáson alapul, hogy az MVP keretében az elnevezése ellenére program nélküli fejlesztés zajlott, így valójában hiányzik az értékelés alapja.

AZ ELSZALASZTOTT MÁSIK ÚT: AZ INTEGRÁLT TERÜLETI BERUHÁZÁS MINT A FUNKCIONÁLIS VÁROSI TÉRSÉGEK FEJLESZTÉSI ESZKÖZE

A várospolitika a rendszerváltást követően hosszú ideig hiányzott a közpolitikai palettából, ebben látszólag fordulatot hozott a 2014-ben elfogadott, de 2030-ig terjedő távlatra tervezett OFTK (2014). Témánk szempontjából a nemzeti stratégiának az összefoglaló területi stratégiai üzenetei közül kiemelkedett, hogy – többek között – a városok és város-térségek átfogó, városhálózati együttműködésen alapuló fejlesztését és a vidéki térségeink gazdasági és kulturális alapokra helyezett megújításával összefüggésben a város-vidék kapcsolatok fejlesztését célozta. Ezek az ígéretes és fontos elképzelések azonban lényegében papíron maradtak. Ugyanis eközben a települések horizontális kapcsolatai leértékelődtek, a fragmentált önkormányzati rendszert kiegyensúlyozó önkormányzati társulások szinte láthatatlanokká váltak, holott számos közszolgáltatási területen kulcsfontosságúak a lakosság alapvető szükségleteinek kielégítése vonatkozásában. Figyelemre méltó, hogy az aktuális állapot szerint a hazánkban működő összesen 823 önkormányzati társulás 49%-ában vettek részt városok, köztük megyei joggal rendelkezők, de mint tudható, azok működése nem fogja át a térségfejlesztési funkciót (Szabó, 2024:152–153.). A nagyvárosok funkcionális

térsegeinek együttműködése pedig egyszerűen nem létezik, mind az állami ösztönzés, beleértve az intézményesítésre, közös tervezésre-fejlesztésre vonatkozó felhatalmazást, mind pedig az alulról jövő kezdeményezés, hiányzik.

Amikor pedig az OFTK-nak a városhálózat fejlesztésére vonatkozó vizualizált célrendszerét tekintjük, gyakorlatilag értelmezhetetlen információkat találunk. A Budapesthez képest – tehát centrálisan – felvázolt belső és külső városgyűrű városai körében egyaránt megtalálhatók a nagyvárosok, amelyek köré agglomerálódó térségeket vázolt fel a tervező, bárminemű kooperációs, fejlesztési vagy intézményi tartalom nélkül (OFTK 2014:142.). A tervdokumentum bár megállapítja, hogy az „ország településhálózatát a főváros uralja” (2014:78.), az öt nemzeti és nemzetközi jelentőségű nagyvárosunk tekintetében a növekedést szétterítő fejlesztések érdekében a városok közötti közlekedési infrastruktúra-fejlesztésen kívül hálózati jelleggel gyakorlatilag mást nem irányozott elő. Az egyes megyei jogú városok fejlesztési profiljai pedig egymáshoz és a vonzáskörzetükhöz való kapcsolatok hiányában meghatározottak (OFTK, 2014:141–142.).

Ehhez képest az EU az előző programozási ciklusban új eszközöket ajánlott a tagállamok számára, mivel a regionális politikán belül kiemelt célként tételezte a város-vidék viszony erősítését a városhálózat valamennyi szintjén. Magyarország azok közül az egyik legfontosabbat, az integrált területi beruházást (továbbiakban ITI) elutasította, aminek uniós alkalmazása felől megkíséreljük röviden felvázolni, mit is veszített hazánk a külön utas politikával. (A másik eszköz, a CLLD, azaz a közösségvezérelt helyi fejlesztések vizsgálatát hely hiányában mellőzzük.)

Az integrált területi beruházás lényege, hogy a városi térségekben hely-alapú szemléletet adaptáló és megerősített stratégiai alapú integrált fejlesztést valósított meg több prioritási tengely mentén vagy több operatív programból. Alkalmazására a 2014–2020-as tervezési periódusban az Európai Regionális és Fejlesztési Alap (ERDF) szabályozásának 7. cikkelye adott felhatalmazást funkcionális városi térségek (FVT) számára a szomszédsági területektől a metropolisz térségeig bezárólag (Czischke – Pascariu, 2015). Ezért fő jellemzője egyrészt a fejlesztési területek határainak elmozdulása az adminisztratív határoktól, másrészt a beavatkozások területi koordinációjának erősítése volt. Azaz a fejlesztési beavatkozások számára az optimális területi lépték megtalálását támogatta. Összesen az EU húsz tagállama alkalmazta az eszközt, köztük Lengyelország, Csehország és Szlovákia, a fejlett országok közül Finnország, Nagy-Britannia, Belgium és Németország stb.

Az EU-n belül Lengyelország célozta meg a legnagyobb forrást az ITI alkalmazása keretében, ugyanis az összes (17) vajdasági központ nagyváros, valamint kilenc szubregionális centrum térségében megvalósította azt (Kociuba, 2018). A folyamatot a Regionális Fejlesztési Minisztérium irányította egyeztetve az önálló Operatív Programokkal rendelkező vajdasági önkormányzatokkal. A funkcionális városi térségek (továbbiakban FVT) lehatárolása kétirányú folyamat volt, a minisztérium által egységes módszer alapján megállapított határoktól az érintett önkormányzatok valós együttműködések alapján eltérhettek. Lengyelország köztudomásúan több, a városhierarchia második szintjén elhelyezkedő nagyváros is magában foglaló erős városhálózattal rendelkezik. S a 2000-es évektől a FVT-k közül több is rendelkezett már kormányzó szervezettel, azonban az ITI kifejezetten ösztönözte a kooperációk formalizálását és ún. uniók megalapítását az addig fragmentált városközpontok körül. Az eszköz segítségével Lengyelország törekedett a policentrikus térszerkezet

létrehozására, az üzleti környezet javítására és a belső területi kohézió erősítésére, aminek konkrét fejlesztési céljai közül az alábbiakat emeljük ki (Kociuba, 2018):

- Hatékony közlekedési összeköttetés a város és funkcionális térsége között.
- Leszakadt térségek társadalmi-gazdasági funkcióinak helyreállítása a FVT-kben.
- A város és térsége természeti környezeti állapotának fejlesztése.
- Az energiahatékonyság növelése.
- Adott FVT nemzetközi láthatóságának és a regionális rangsorbeli helyének erősítése funkcióinak kialakításán keresztül.
- A munkaerőpiaci helyzet javítása.
- A közszolgáltatásokhoz hozzáférés biztosítása.
- Egészségügyi és a szociális szolgáltatások fejlesztése.

A magyarral szemben a lengyel területfejlesztési modell lényegesen decentralizáltabb, amit kifejez, hogy a stratégiai alapú fejlesztések végrehajtásában az uniók közreműködő szervezeti szerepet és projektszelektációs feladatokat is betölthettek. Két metropolisztérség esetén teljes pénzügyi önállóságot is birtokoltak. Bár több kritika érte az új nagyvárosi kormányzó szervezeteket, lévén a partnerség építésében a tanulási periódusban voltak, mégis általuk a FVT-k fejlesztésének koordinációjára alkalmas képviselői szervek és velük megfelelő intézményi kapacitások létesültek. Irigylésre méltó, hogy a lengyel városhálózat megújítása során a bottom-up és top-down fejlesztési szemlélet találkozott, valamint a többközpontú térszerkezet irányába tettek előrelépést.

ÖSSZEGZÉS

A magyar nagyvároshálózat fejlesztésének bemutatott területpolitikai és fejlesztési íve azt igazolta, hogy a várostérségi és hálózati szemlélet negligálása folytán visszajutottunk a kiinduló állapothoz. A nemzetközi láthatóság és a határon átnyúló hálózatosodás továbbra is csak a vágyalmok között szerepel, miközben a fővároshoz képest inkább gyengült a regionális központok pozíciója, mintsem kiegyensúlyozó szerepkörbe kerültek volna. Nyilvánvalóan a két szimptóma összefügg és egymást erősíti, ami sajnálatos módon oda vezet, hogy a belső területi-gazdasági kohézió irányába 2005, az OTK elfogadása óta alig sikerült előre lépni. Vélekedésünk szerint a FVT-k elismerése és intézményesítése, továbbá az integrált fejlesztési beavatkozások alkalmazása nélkülözhetetlen eleme kell, hogy legyen a folyó tervezési-programozási ciklusnak, annak érdekében, hogy a hazai nagyvároshálózat nemzetközileg is láthatóvá váljon.

Ez egyúttal azt is jelenti, hogy a nagyvároshálózat jövőjéről differenciáltan kell gondolkodni, s első helyen olyan kutatásokat lenne érdemes indítani, amelyek a regionális központok pozícióba helyezését céloznák. Bármennyire is nehéz kimondani, az agglomerációk intézményesítése feltételezne egy bizonyos mértékű decentralizációt, aminek hiányában azok nem válhatnak döntési központtá és nem fognak tudni innovációs és kapuvárosi funkciókat ellátni, mint külföldi versenytársaik. Tanulmányozhatók azok a nemzetközi minták, amelyek rávilágítanak arra, hogy e városi térségek rendszerint speciális felhatalmazást kapnak a jogalkotótól arra, hogy önálló kormányzási szintté váljanak. Ennek égisze alatt ki-

emelhető az FVT egészére vonatkozó fejlesztési és területrendezési tervezési kompetencia, a gazdaság-, infrastruktúra-, turizmusfejlesztési döntések, a saját bevételekkel, adott esetben adókievetési joggal történő rendelkezés, kiemelt állami szubvenciókhoz való hozzájutás stb. Az is vizsgálendő, hogy melyek lennének a regionális központok sui generis jogosítványai, melyek származtathatók át a vonzáskörzetbe tartozó önkormányzatoktól és melyek azok, amelyek a központi kormánytól, illetve az államigazgatási szektorból telepítendőek a regionális központok kormányzó szerveire. A tanulmány keretein túlmutat a nagyvárosok mint funkcionális térségek koncepciójának részletes felvázolása, az azonban bizonyos, hogy az üzleti környezet fejlesztésének szempontjait fontos előtérbe helyezni. Ez utóbbival összefüggésben óva kell inteni az ad hoc gazdasági beavatkozásoktól és az öntözőkanna hatást kiváltó intézkedésektől. A tapasztalatok alapján a decentralizált koncentráció elvének alkalmazása (Somlyódyné Pfeil, 2023) a célravezető út.

IRODALOMJEGYZÉK

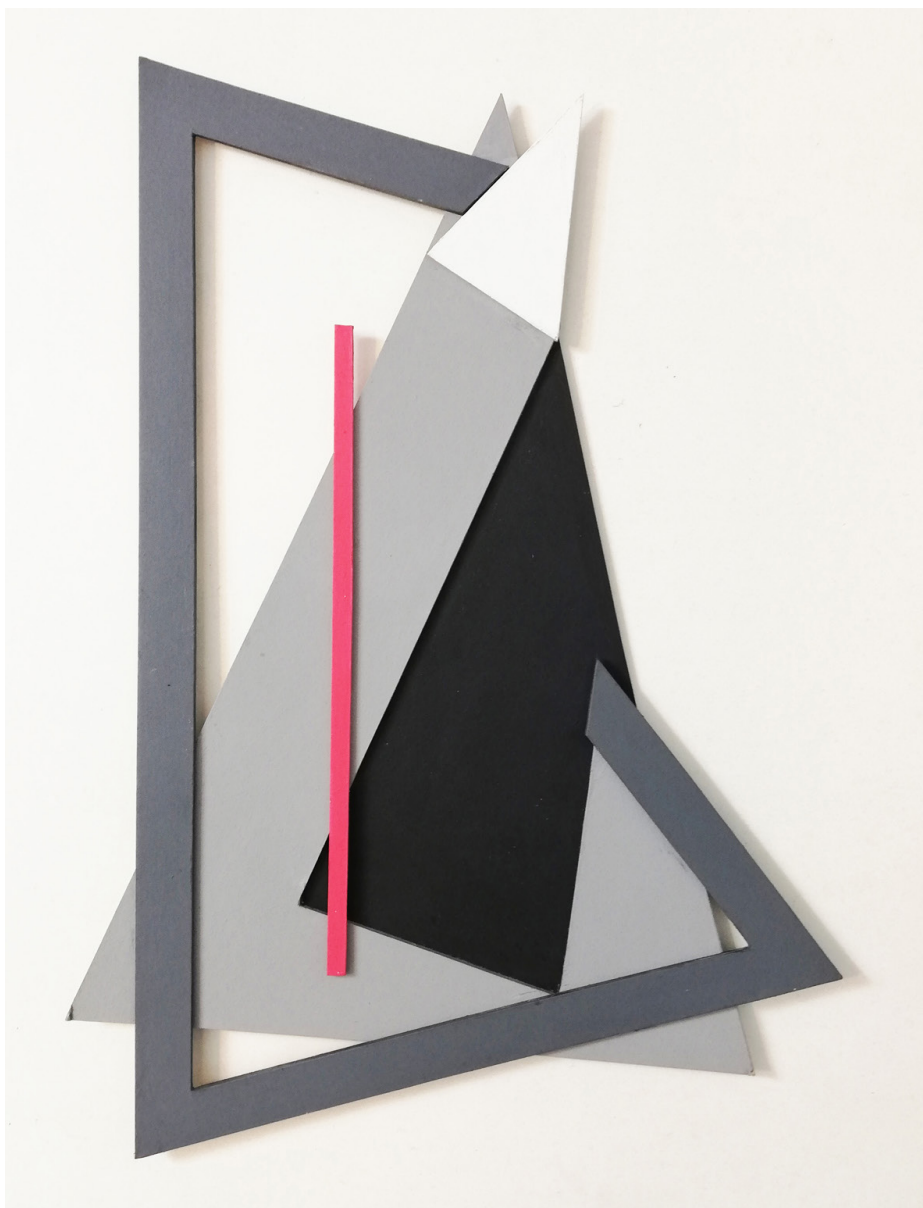
- Beluszky Pál: *A települések világa Magyarországon*, Budapest, 2018.
- Czischke, Darinka – Pascariu, Simona: *The Integrated Approach to Sustainable Urban Development in 2014–2020*, Urbact' Study, New Concepts and Tools for Sustainable Urban Development 2014–2020, Final Report 14 July 2015.
- Enyedi György: *Városi világ*. Modern regionális tudomány. Akadémiai Kiadó, Budapest. 2012.
- Faragó László: *A funkcionális városi térségekre alapozott településhálózat-fejlesztés normatív koncepciója*. Falu Város Régió, 2008/3, 27–31.
- Kociuba, Dagmara: *Implementation of Integrated Territorial Investments in Poland – Rationale, Results, and Recommendations*, Quaestiones Geographicae, December, 2018/4, 81–98. <https://doi.org/10.2478/quageo-2018-0038>
- Rechnitzer János – Berkes Judit (szerk.): *Nagyvárosok Magyarországon*, Budapest, 2021.
- Rechnitzer János: *Nagyvárosok a magyar területi politikában és területfejlesztésben a rendszerváltástól napjainkig*, Tér és Társadalom, 2019/1, 3–26. <https://doi.org/10.17649/tet.33.1.3069>
- Salamin Géza – Radvánszki Ádám – Nagy András: *A magyar településhálózat helyzete: Értékelés*, Falu Város Régió, 2008/3, 6–26.
- Somlyódyné Pfeil Edit: *A városok szerepe a területi kormányzásban, A közszolgáltatás-szervezéstől a várospolitikáig*, Budapest, 2019.
- Somlyódyné Pfeil Edit: *A városrészi és policentrikus szemléletre alapozott településhálózat-fejlesztés érvényessége és érvényesülése Magyarországon*, Comitatus, 2023/33, 171–182. <https://doi.org/10.59809/Comitatus.2023.33-246.171>
- Szabó Tamás: *A magyarországi kis- és középvárosok szerepe az önkormányzati társulásokban*, in: Szabó Tamás – Gyergyák Ferenc (szerk.): *A magyar kisvárosok politika, igazgatási és fejlesztési dimenziói*, Budapest, 2024, 121–163.
- Szegvári Péter: *A településhálózat-fejlesztés kihívásai és lehetséges irányai*, Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás, 1, 2022, 66–77. <https://doi.org/10.32575/ppb.2022.1.4>
- Tóth Géza: *Agglomerációk, településgyűttek és vonzáskörzetek Magyarországon*, Területi Statisztika, 2024/3, 356–379. <https://doi.org/10.15196/TS640304>

JOGSZABÁLYOK

- 2011. évi CLXXXIX. törvény Magyarország helyi önkormányzatairól.
- 97/2005. (XII. 25.) OGY határozat az Országos Területfejlesztési Koncepcióról.
- 1/2014. (I. 3.) OGY határozat a Nemzeti Fejlesztés 2030 – Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióról (OFTK).

INTERNETES FORRÁSOK

- Csiki Gergely: *Hivatalossá vált: Románia előzte Magyarországot*, Portfolio, 2023. október 12. Elérhető: <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20231012/hivatalossa-valt-romania-elozte-magyarorszagot-645205> (Letöltés ideje: 2023.10.12.)
- Kecskemét megyei jogú város integrált településfejlesztési stratégiájának módosítása. Kecskemét Megyei Jogú Város Önkormányzata Közgyűlésének 218/2017. (X. 26.) számú közgyűlési határozatával elfogadott végleges változata. Kecskemét, 2017. Elérhető: <https://kecskemethu/en/varoshaza/onkormanyzat/varostervezes/strategiai-tervek-koncepcioik/integralt-telepulesfejlesztesi-strategia> (Letöltés ideje: 2024.06.11.)

•
Real F Frangi (I)